I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

REZOLŪCIJAS

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAS 577. PLENĀRSESIJA, 22.3.2023.–23.3.2023.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas rezolūcija par tematu "Vienoti demokrātijai"

(2023/C 184/01)

Ziņotāji: ***Stefano MALLIA*** **(MT-I)**
Oliver RÖPKE **(AT-II)**
Séamus BOLAND **(IE-III)**

Juridiskais pamats	Reglamenta 50. pants
Pieņemta plenārsesijā	23.3.2023.
Plenārsesija Nr.	577
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	181/0/5

Atveseļošana pēc pandēmijas, demokrātiskās vērtības, pilsoniskā telpa, mediju brīvība, daudzveidība un liberālā demokrātija abās ES robežas pusēs atrodas zem spiediena un, kopš Eiropas teritorijā sākās karš, ir vājinājušās: demokrātiskā sistēmā dzīvo mazāk nekā 50 % pasaules iedzīvotāju.

Laikā, kad pasaule turpina būt lieciniece nežēlīgajam karam Ukrainā un tā postošajām humanitārajām, sociālajām un ekonomiskajām sekām, EESK izplata aicinājumu stiprināt demokrātiju un demokrātiskās vērtības.

ES pilsoniskās sabiedrības organizāciju, kas Ukrainas iedzīvotājiem sniedz humāno, loģistikas un medicīnisko palīdzību, ārkārtējā mobilizēšanās ir arī uzskatāmi parādījusi, cik svarīga ir savstarpēji labi savienota, efektīva un dinamiska pilsoniskā sabiedrība. Mēs redzam, ka ārpus Ukrainas iedzīvotāju kustība iestājas par demokrātiju arī Irānā, Baltkrievijā un Moldovā. Stiprināt šādu kustību nozīmē stiprināt demokrātiju.

Tagad svarīgāk nekā jebkad agrāk ir ieguldīt demokrātijas noturības stiprināšanā un tās spējā labāk aizsargāt mūsu pamattiesības, veidot ilgstošu mieru un stabilitāti un visbeidzot nodrošināt labklājību visiem.

Nav nekādu šaubu, ka mums ir kopīgi jādomā par jaunām pieejām līdzdalības demokrātijas struktūru stiprināšanai. Spēcīga, neatkarīga un daudzveidīga pilsoniskā sabiedrība ir svarīgāka nekā jebkad agrāk, jo tā ir viens no priekšnoteikumiem aktīvam pilsoniskumam un noturīgai demokrātijai, kas spēj nosargāt tiesiskumu, pamattiesības, vārda brīvību un mūsu demokrātiskā dzīvesveida integritāti. Demokrātija Eiropas Savienībā ir nesaraujami un neatsaucami saistīta ar LES 2. pantā nostiprinātajiem vienlīdzības, taisnīguma, cilvēktiesību respektēšanas un nediskriminācijas jēdzieniem.

Sarežģītu pārmaiņu un izaicinājumu laikā viena no plašākas nepieciešamo sistēmisko pārmaiņu mozaīkas daļām var būt deliberatīva/līdzdalības demokrātija. Ir daudz piemēru, kas, ja tos efektīvi īsteno, var pavērt politikas veidotājiem iespēju pieņemt smagus lēmumus par vissarežģītākajām valsts politikas problēmām un nostiprināt iedzīvotāju un valdības savstarpējo uzticēšanos. Priekšnoteikums ir nodrošināt, ka tiek ņemta vērā viedokļu daudzveidība un tiesības tos brīvi paust. Tomēr līdzdalības demokrātija nav panaceja. Demokrātiska sabiedrība saskaras ar visdažādākajām problēmām, kuru risināšanai ir vajadzīgas atšķirīgas līdzdalības metodes. Tādēļ demokrātiskā pārvaldībā ir vajadzīgi dažādi mehānismi dažādiem nolūkiem, lai izmantotu to stiprās un vājās puses.

Mums kopīgi jācenšas panākt jaunu līdzsvaru starp pārstāvības demokrātiju, līdzdalības demokrātiju un tiešo demokrātiju.

Konferences par Eiropas nākotni (*CoFoE*) 2022. gada 9. maija secinājumos par Eiropas demokrātiju, it īpaši 36. un 39. priekšlikumā, **ir izvirzīti mērķi palielināt iedzīvotāju līdzdalību un stiprināt līdzdalības demokrātijas un deliberatīvās demokrātijas pasākumu struktūras**. Ņemot vērā *CoFoE* rezultātus un nozīmīgo funkciju, kuru Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) pilda jau šobrīd, EESK vēlas izklāstīt dažādus variantus, ar kuru palīdzību varētu izstrādāt institucionālu reformu plānu, kas vislabāk atbilstu EESK mērķiem.

Ņemot vērā iepriekšminēto un 2023. gada Pilsoniskās sabiedrības dienu rezultātus, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK):

1) aicina efektīvi īstenot LES 11. pantu, tostarp **pilsoniskajai sabiedrībai paredzētu Eiropas stratēģiju** un Eiropas apvienību statūtus, lai dažādos elementus savienotu patiesi spēcinošā un iekļaujošā telpā ar mērķi atjaunot ieinteresētību un visās ES iestādēs īstenot strukturētu pilsonisko dialogu, citastarp aicinot organizētu pilsonisko sabiedrību piedalīties šajā dialogā un it īpaši sociālajos samitos un augsta līmeņa konferencēs. Lai pilsoniskās sabiedrības sektora iesaiste būtu jēgpilnāka un plašāka, svarīgi ir arī resursi. Pilsoniskās sabiedrības organizācijām (PSO) ir vajadzīgas gan labākas finansēšanas iespējas un taisnīgs un pārredzams politikas satvars, tostarp pārrobežu aizsardzība, lai veidotu visu PSO, tostarp jaunatnes organizāciju, sociālās ekonomikas un brīvprātīgā darba sektora, spējas un noturību, gan arī piekļuve elastīgiem un ilgtspējīgiem resursiem neatkarīgi no tā, vai tie ir privāti vai publiski;

2) uzsver, ka jāstiprina organizētas pilsoniskās sabiedrības un sociālo partneru būtiskā loma deliberatīvās demokrātijas kā pārstāvības demokrātijas papildinājuma atbalstīšanā, lai visās dalībvalstīs un ES līmenī nostiprinātu pilsonisko dialogu. Eiropas demokrātijas spēks un ietekme balstās uz ES un tās dalībvalstu stabilu un plaša mēroga sadarbību, kam jāpalīdz veidot pilsoniskās sabiedrības organizāciju spējas, jo neatkarīgas PSO ir "kopējo interešu aizstāves", kurām ir izšķiroša loma ilgtspējīgu risinājumu apzināšanā, sociālo inovāciju veicināšanā un savstarpējas uzticēšanās vairošanā sabiedrībā. PSO arī palīdz apzināt procesus, nodrošināt ekspertzināšanas, lai palielinātu debašu daudzveidību, un veicināt līdzdalības demokrātiju saskaņā ar Līgumiem;

3) kā atbildi uz pašreizējām problēmām aicina īstenot holistisku un uz sadarbību vērstu pieeju izglītībai un apmācībai. Eiropas prasmju politika būtu jāveido kopā ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un sociālajiem partneriem, kuriem ir politiskais kapitāls, konkrētas zināšanas un izpratne par pašreizējām vajadzībām un nepilnībām; šajā kontekstā aicina 2025. gadu noteikt par Eiropas Brīvprātīgo gadu, jo šīs jomas ieguldījums ir ļoti svarīgs neformālo prasmju veidošanā.

4) uzsver, ka īstais līdzdalības un deliberatīvās demokrātijas balsts ir transversālās prasmes: sadarbība, kritiskā domāšana, problēmu risināšana, demokrātiska un kolektīva pārvaldība, konfliktu risināšana, pilsoniskā izglītība un medijpratība. Šīm prasmēm ir izšķiroša nozīme, lai apkarotu antidemokrātiskas tendences, popularizētu Eiropas vērtības un pārvarētu pašreizējo sociālekonomisko nevienlīdzību un politiskās domstarpības, vienlaikus paverot pilsoniskās sabiedrības organizācijām un sociālajiem partneriem iespēju kopīgi izstrādāt rīcībpolitikas, izmantojot konsultatīvus vai līdzdalības rīkus ar mērķi panākt atbildības uzņemšanos, pārredzamību un aktīvu pilsoniskumu;

5) apņemas palīdzēt arī turpmāk pilnveidot līdzdalības un deliberatīvās demokrātijas stiprināšanas instrumentus, piemēram, Eiropas pilsoņu iniciatīvu un ES tiešsaistes sabiedriskās apspriešanas, kuriem jābūt pilnībā pieejamiem un paziņotiem plašai sabiedrībai;

6) norāda uz 2024. gada Eiropas Parlamenta vēlēšanu lielo nozīmi un PSO izšķirošo lomu vēlētāju līdzdalības un proeiropeiskā noskaņojuma veicināšanā, kā arī nepiedalīšanās un dezinformācijas apkarošanā. EESK aicina Eiropas politiskās saimes savos vēlēšanu manifestos uzsvērt pilsoniskās sabiedrības organizāciju lomu demokrātiskās dzīves uzlabošanā;

7) atkārtoti pauž gatavību kopā ar plašākas pilsoniskās sabiedrības organizācijām un ES iestādēm būt par vidutāju, lai apspriestu Eiropas projektu ar iedzīvotājiem – ne tikai ar tiem, kuri jau ir pārliecināti, – un uzrunāt viņus to kopienās, teritorijās, pilsētās un ciematos. Tādēļ ir svarīgi radīt iespējas piedalīties publiskās debatēs un veicināt līdzdalības kultūru visos līmeņos;

8) Komisijai savā struktūrshēmā vajadzētu paredzēt amatus personām, kas būtu atbildīgas par saziņu ar pilsoniskā dialoga pārstāvjiem. Tai būtu arī jāmudina dalībvalstis stiprināt šā dialoga struktūras un, ja tādu vēl nav, stimulēt to veidošanu, piesaistot Eiropas līdzekļus. Šāda iniciatīva palielinātu informētību un paaugstinātu pilsoniskā dialoga kvalitāti, tādējādi palīdzot Komisijai un dalībvalstīm labāk izprast ieguvumus, ko politikas veidošanā var sniegt labi funkcionējošs pilsoniskais dialogs. Turklāt pilsoniskais dialogs tiktu stiprināts ar pētniecības un uzraudzības pasākumiem, kuros tiktu apzināta un kopīgota paraugprakse;

9) šajā saistībā uzsver, ka īpaši svarīgi ir iesaistīt jauniešus un jaunatnes organizācijas, lai mobilizētu tos, kas balsos pirmo reizi, un gados jaunus vēlētājus. Lai panāktu pilnvērtīgu pārstāvību, ir jāatbalsta risinājumi, kas nodrošina plašu iesaisti un šajā jomā veicina iespēju vienlīdzību. Ir jāsasniedz arī tie, kuri atrodas vistālāk no lēmumu pieņemšanas centriem, un jāiesaistās ar viņiem diskusijā. Lielāka līdzdalība vietējā līmenī ir obligāta nepieciešamība;

10) turklāt aicina Eiropas Parlamentu, Eiropadomi un dalībvalstis steidzami grozīt 1976. gada Vēlēšanu aktu, lai precizētu vēlēšanu universāluma, tiešuma un aizklātuma principus. Tas ļautu ieviest standartus visā Eiropas Savienībā, tādējādi garantējot balsstiesības personām ar invaliditāti.

Pamatojoties uz iepriekšminētajiem ieteikumiem un Konferenci par Eiropas nākotni, EESK:

11) uzskata, ka nesen parakstītais protokols par sadarbību ar Eiropas Komisiju (2022. gada 27. oktobris) ir atjaunota politiskā apņemšanās sniegt ieguldījumu Eiropas politiskajā programmā un Eiropas galvenā mērķa, mērķu ([1]) un centienu īstenošanā, proti, panākt, ka Eiropas Savienība ir konkurētspējīga, ekonomiski pārticīga, sociāli iekļaujoša un ekoloģiski ilgtspējīga, vienlaikus nodrošinot, ka pārkārtošanās uz klimatneitralitāti, digitalizācija un demogrāfiskās pārmaiņas ir sociāli taisnīgas un godīgas, un veiksmīgi īstenot Eiropas zaļo kursu un 2030. gada Digitālo desmitgadi visu eiropiešu labā; Eiropas Savienībai ir jāvadās arī pēc Eiropas sociālo tiesību pīlāra un konkurētspējas programmas kas ir politiski ceļveži, kuri nodrošina, ka neviens netiek atstāts novārtā;

12) ir gatava – un tagad vairāk nekā jebkad agrāk ir leģitīmi pilnvarota – būt par centrālu platformu iedzīvotāju un organizētas pilsoniskās sabiedrības līdzdalībai, tostarp nākamajām pilsoņu paneļdiskusijām. Šādas platformas uzdevums būtu pastiprināt ietekmi, ko rada Eiropas Komisijas un citu iestāžu rīkotās pašreizējās apspriešanās ar iedzīvotājiem, kā arī sistemātiski apkopot Eiropas organizētās pilsoniskās sabiedrības atsauksmes par visām galvenajām Eiropas politiskās programmas prioritātēm un politikas virzieniem. Tas palīdzēs vairot sabiedrības uzticēšanos ES projektam un iestādēm, nodrošinot iedzīvotājiem iespēju konkrēti piedalīties publisko lēmumu pieņemšanā. EESK būtu "namamāte", kas ar ārējo ekspertu un pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvju palīdzību virza, uzrauga, izstrādā, organizē, vada un atvieglo deliberatīvus procesus. Šā piedāvājuma pamatā ir it īpaši Konferences par Eiropas nākotni 2022. gada 9. maija ziņojums par galīgo iznākumu, kurā skaidri aicināts "palielin[ā]t EESK institucionālo lomu un dot tai iespēju darboties kā līdzdalības demokrātijas pasākumu, piemēram, strukturēta dialoga ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un pilsoņu paneļdiskusijām, veicinātājai un garantētājai". Šajā saistībā, attiecīgā gadījumā – ES politikas novērtējuma ietvaros, būtu jāpārskata EESK pašiniciatīvas atzinumos un Komisijas pieprasītajos izpētes atzinumos sniegtie ieteikumi;

13) uzskata, ka pilsoņu paneļdiskusijas un apspriedes ar PSO varētu koncentrēties uz darba kārtības noteikšanu, piemēram, Komisijas darba programmas sagatavošanu, vai varētu būt saistītas ar svarīgāko likumdošanas prioritāšu dzīves ciklu. Pilsoņu ieguldījums vislietderīgākais varētu būt pirmslikumdošanas posmā, lai debatētu un sniegtu ieteikumus vēl pirms dažu svarīgu (leģislatīvu) priekšlikumu publiskošanas. Šajā nolūkā varētu notikt apspriešanās pilsoņu paneļdiskusijās un ar PSO, pamatojoties uz gadskārtēju ceļvedi un grafiku, ko EESK būtu izstrādājusi sadarbībā ar Eiropas iestādēm. Šāda apspriešanās varētu ietvert konkrētus Eiropas Komisijas, Eiropas Parlamenta vai Eiropas Savienības Padomes pieprasījumus, kā arī pēc pašas EESK vai tās partnerorganizācijas, proti, Eiropas Reģionu komitejas, iniciatīvas iesniegtus pieprasījumus;

14) atkārtoti norāda, ka darbības cikls varētu sākties ar runu par stāvokli Savienībā un nodomu deklarāciju, ņemot vērā Eiropas Komisijas gada darba programmu nākamajam gadam. Apspriešanās varētu notikt nākamā gada pirmajā pusgadā;

([1]) Līguma par Eiropas Savienību 2. un 3. pants.

15) kā papildinājumu tiesiskuma stiprināšanas instrumentiem arī turpmāk rosinās citas ES iestādes izveidot gadskārtēju ES pamattiesību, cilvēktiesību un tiesiskuma forumu. Šis forums uzlabos uzraudzību, nodrošinot, ka ES lēmumu pieņēmēji saņem agrīnu brīdinājumu no visu ES dalībvalstu organizētas pilsoniskās sabiedrības un vietējām organizācijām par LES 2. panta pilnīgu un pārredzamu piemērošanu. Turklāt Komiteja aicina Eiropas Komisiju, nākamo reizi pārskatot Eiropas Demokrātijas rīcības plānu, iekļaut nodaļu par pilsonisko sabiedrību. EESK arī pildīs svarīgu lomu kandidātvalstu pievienošanās procesu uzraudzībā un veicinās jēgpilnu diskusiju ar iesaistītajām pusēm, lai nodrošinātu, ka tiek respektētas Eiropas vērtības, tostarp tās, kas skar nacionālās un etniskās minoritātes;

16) ieviesīs Eiropas Pilsoniskās sabiedrības nedēļu, lai stiprinātu Komitejas kā Eiropas pilsoniskās sabiedrības nama lomu un paplašinātu savu pamatiniciatīvu, piemēram, Pilsoniskās sabiedrības dienas, EPI diena, iniciatīva "Jūsu Eiropa, jūsu lēmumi" (*YEYS*) un balva pilsoniskajai sabiedrībai, tvērumu. Šī iniciatīva pulcēs nozīmīgus Eiropas un valstu pilsoniskās sabiedrības organizāciju dalībniekus un nodrošinās forumu dialogam par jautājumiem, kas nodarbina pilsoniskās sabiedrības ieinteresētās personas Eiropas līmenī. EESK centīsies pastiprināt darbību vietējā līmenī, lai pēc iespējas vairāk uzrunātu tos, kuru iespējas piedalīties debatēs par Eiropas jautājumiem ir ierobežotas, un nodrošinātu, ka viņu viedoklis tiek ņemts vērā lēmumu pieņemšanas procesos.

Briselē, 2023. gada 23. martā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Christa SCHWENG